

(RESSENYES)

Jaume Font i Garolera
Osona: la terra i la gent
Eumo Editorial, 2004,
430p, 21 €

Cap a la comarca-ciutat

El gruixut i profusament il·lustrat llibre de Jaume Font és una aproximació a la comarca d'Osona des de la perspectiva de la geografia regional, en la tradició de les monografies de geògrafs catalans com Pau Vila o Lluís Solé Sabarís, per citar només dos noms de referència. Es tracta d'una obra que ens radiografia la comarca des de múltiples perspectives. D'entrada, i com correspon a una monografia d'aquesta naturalesa, l'autor caracteritza el territori que estudia des del punt de vista físic, atenent a la diferència entre la plana i la muntanya osonenques i explicant tota mena de condicionants, com per exemple la climatologia. Els capítols dedicats a aquesta descripció física es completen amb els que fan referència als recursos hídrics –les aigües i els rius– i el paisatge. Tots aquests elements posen de manifest la diversitat d'espais naturals que conté la comarca, una diversitat que contrasta amb la limitada contestació sobre la seva unitat. La clau d'aquesta possible divergència rau, en opinió de l'autor, en el fet que la definició de la comarca és sobretot de caire humà. Com explicita Font, «la terra, la gent i el pas del temps són els factors bàsics de creació d'una comarca». És a dir, en funció del que ha anat modelant l'home al llarg de la història. Per això l'heterogeneïtat del medi natural no contradiu l'acció d'uns vincles històrics, socials i culturals que donen sentit a l'existència de la comarca. La presència dels homes i les dones és una constant del llibre, com queda ben expressat en el mateix títol i també en els capítols que s'hi dediquen específicament. Abans de comentar-los, però, cal fer notar que l'autor introdueix la presència i l'acció humana en tots els aspectes que explica, així com també les interpretacions –fonamentades o no– que l'home ha fet de tota mena de fenòmens naturals, com per exemple les llegendes, mites i tradicions relacionades amb la natura osonenca. El caràcter d'anàlisi social de la monografia pren més re-

llevància en els tres darrers capítols, dedicats a explicar les transformacions humanes i territorials, a analitzar el paper de les comunicacions –dels camins històrics a les modernes infraestructures– i a parlar de la cohesió, personalitat i identitat de la comarca, una mena de compendi final en què Font enllaça el passat amb el present i els reptes de futur del territori estudiat. Val a dir que el tractament de totes aquestes qüestions defuig els tòpics. Els defuig, però no els amaga. Els explica, perquè el lector prengui consciència de fins a quin punt han tingut una influència notable, i alhora per poder qüestionar-los. Es tracta d'una explicació gens amarada del cant a la tradició. No se'ns retrata un món rural idíl·lic, no apareix enlloc aquella “Catalunya catalana” que alguns van voler encunyar. Contràriament, l'autor ens presenta una realitat osonenca molt més complexa, amb paradoxes com el fet que, mentre Verdaguer i el canonge Collell identificaven Osona amb «la Muntanya», feia temps que el ferrocarril travessava la comarca i la industrialització s'havia consolidat en diverses localitats, amb colònies industrials seguint tot el curs del riu Ter. En definitiva, que la imatge estereotipada d'Osona, però encara més de la capital vigatana, és interrogada per Font per intentar saber si explica alguna cosa relacionada amb la realitat, o si es tracta de pures construccions imaginàries. O si hi ha una part de cada cosa. Per seguir aquesta imatge se'ns van presentant al llarg de tota l'obra les afirmacions fetes per geògrafs, historiadors, escriptors i intel·lectuals en general sobre la realitat històrica i el present d'Osona, des de Josep Pla a Jaume Vicens Vives o Jacint Verdaguer, passant per l'escriptor Joan Triadú o el geògraf Gonçal de Reparaz, però atenent també les reflexions fetes pels geògrafs i historiadors més joves. Aquestes referències de com ha estat vista Osona en diversos moments i des de diferents angles esdevenen molt útils per intentar resituar la comarca, tant en la seva realitat intrínseca com en relació al seu paper en el conjunt català, una qüestió que també apareix recurrentment.

Per últim, convé remarcar les extraordinàries fotografies que acompanyen el discurs, tant les de caire històric com les actuals, fetes expressament per a l'edició per Lourdes Sogas. I diem que acompanyen perquè no són pur guarniment, sinó que estan perfectament integrades en el text. També cal esmentar l'apèndix sobre les poblacions de la comarca i una àmplia bibliografia, que posa en relleu l'interès de l'autor a combinar l'anàlisi de la feina de geògrafs, historiadors, economistes i assagistes. Una mostra del caràcter integrador de l'obra. En definitiva, som davant d'una obra seriosa i documentada que ben segur ha de permetre que s'obrin debats sobre les interpretacions del passat osonenc, però també sobre el futur immediat d'aquesta comarca-ciutat.

Carles Santacana

Materials del Baix Llobregat i altres escrits
núm. 10 (2004)
Sant Feliu de Llobregat:
Centre d'Estudis del Baix Llobregat

Evolució política al Baix Llobregat

El Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat ha publicat el desè número de la revista *Materials del Baix Llobregat*, corresponent a l'any 2004, amb alguns articles, ressenyes bibliogràfiques i un dossier central dedicat a l'evolució política en la comarca, des de la Transició fins a l'actualitat, en què diversos autors bons coneixedors de la realitat comarcal tracten diferents aspectes, com els resultats electorals, la trajectòria dels partits polítics i el paper dels moviments socials.

En el seu escrit, Josep Lluís Atienza, des de la pròpia experiència d'antic regidor del PSUC de Viladecans, però també des de la que comparteix amb unes generacions de lluitadors antifranquistes, reflexiona sobre els primers ajuntaments democràtics, centrant-se en tres qüestions: els sectors socials i polítics que van contribuir al canvi en les eleccions municipals d'abril del 1979 (moviments obrer, veïnal i estudiantil, partits democràtics, grups culturals...); el significat dels resultats d'aquelles eleccions (la victòria aclaparadora dels partits d'esquerra va suposar una revolució política, un espectacular relleu generacional i l'accés als càrrecs municipals de bastants dirigents del moviment veïnal i alguns del moviment obrer), i el balanç de la gestió dels equips de govern dels nous ajuntaments, indicant tant els aspectes positius com les dificultats que van tenir.

Els articles dels periodistes Joaquim Campano i Carles Castro se centren en l'evolució dels resultats electorals obtinguts pels partits polítics del Baix Llobregat entre 1977 i el 2003. Hi ha coincidència en l'anàlisi de les tendències fonamentals: l'hegemonia dels partits d'esquerra a la comarca durant tot aquest període, especialment rellevant en les eleccions municipals; l'afebliment del vot global dels partits d'esquerres des del final de la Transició fins

ara; la concentració del vot d'esquerres al voltant del PSC; el retrocés i la fragmentació de l'espai electoral comunista a partir dels anys vuitanta, després de l'obtenció de majories electorals per part del PSUC a les eleccions que es van celebrar en el anys de la Transició; el descens de les candidatures independents i les de l'esquerra radical, que havien aconseguit un nombre significatiu de vots en les eleccions realitzades durant la Transició; el contrast entre el vot de les ciutats, majoritàriament d'esquerres, i el dels pobles petits, amb un gran pes de les opcions nacionalistes, sobretot de CiU; i el creixement dels espais nacionalista (CiU i ERC) i de centre dreta (CiU i PP) en els darrers anys.

L'historiador i periodista Jesús Vila planteja la necessitat d'una revisió del paper del moviment obrer en la Transició, considerant que els seus límits van ser una de les causes fonamentals del fet que no s'aconseguís la ruptura democràtica. Vila no nega la part de raó dels que defensen la tesi que els interessos dels treballadors van ser subordinats a la consecució d'un consens polític moderat per part de l'oposició política, però considera que va tenir conseqüències més perverses el concepte de *cinturó roig*, que es va utilitzar per descriure el poder de confrontació social i política dels treballadors a la conurbació de Barcelona durant el tardofranquisme i els primers anys de la Transició, ja que va actuar com un mite enlluernador per a l'esquerra més combativa i li va fer creure que la lluita dels treballadors en defensa d'unes millors condicions de vida i de treball serviria també per aconseguir un canvi radical de règim. La realitat, per Vila, era ben diferent: el moviment obrer tenia un caràcter fonamentalment reivindicatiu, aspirava a un règim de llibertats democràtiques, però no tenia com a objectiu un canvi revolucionari. A més, el moviment polític i sindical del cinturó industrial no estava prou articulat i les seves febleses eren considerables (nombre reduït d'activistes, nivells baixos de coordinació, divisió entre els diferents sectors de l'esquerra...). Així, els resultats de la lluita i sindical i política no van donar, en general, l'hegemonia de l'esquerra que proclamava la ruptura o la imposició de polítiques de ruptura en l'estratègia dels partits que impulsaven la transformació de la dictadura en un règim democràtic.

En el seu article sobre la incidència de la mobilització i desmobilització política a la comarca entre 1975 i 2004, Jordi Ferrer i Lluc Pejó subratllen qüestions de diversa mena: la importància de la lluita obrera durant el tardofranquisme i la Transició; la pèrdua progressiva de la identitat comarcal entre els habitants; la quasi total absència de convocatòries dels moviments socials en l'àmbit del Baix Llobregat, tot i haver-hi moltes organitzacions que mantenen una estructura de coordinació comarcal; el